

Mo Jen

**SMRT NA
SANDALOVOM
KOCU**

S kineskog prevela
Ana M. Jovanović

■ Laguna ■

Naslov originala

莫言

檀香刑

Copyright © 2008, Mo Yan. All Rights Reserved.

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

SMRT NA SANDALOVOM KOCU

SADRŽAJ

Prvi deo: Feniksova glava	9
--	----------

Glava prva: MEINIJANGINO BLEBETANJE.	11
Glava druga: DŽAO ĐIAOVO BUNCANJE.	54
Glava treća: SIJAOĐIAOVO TRABUNJANJE.	88
Glava četvrta: ĆIJEN DINGOVA SRDITA BESEDA. . .	117

Drugi deo: Svinjski trbuh	143
--	------------

Glava peta: NADMETANJE BRADA	145
Glava šesta: POREĐENJE STOPALA	174
Glava sedma: TUŽBALICA.	208
Glava osma: OLTAR	238
Glava deveta: REMEK-DELO.	266
Glava deseta: ODRŽANO OBEĆANJE	295
Glava jedanaesta: ZLATNI REVOLVERI	315
Glava dvanaesta: PROCEP	331
Glava trinaesta: OPSADA.	370

Treći deo: Panterov rep	407
Glava četrnaesta: DŽAO ĐIAOV MONOLOG	409
Glava petnaesta: MEINIJANGINA PRIČA	445
Glava šesnaesta: SUN BINGOVO OBJAŠNJENJE OPERSKE IZVEDBE	485
Glava sedamnaesta: SIJAOĐIAOVO POJANJE IZ SVEG GLASA	508
Glava osamnaesta: NAMESNIKOV POETSKI VRHUNAC	544
 Mo Jen: <i>Krupnim korakom unatraške (umesto pogovora)</i> . .	593
<i>Rečnik istorijskih ličnosti, događaja i legendarnih junaka</i> . .	601
Mirjana Pavlović: <i>Sjaj i beda kineskog naroda</i>	609

PRVI DEO
FENIKSOVA GLAVA

GLAVA PRVA

MEINIJANGINO BLEBETANJE

U cik zore, zajedno sa suncem što žari (ko oganj da je rasplamsao istok), u naš zaliv Đijaodžou vojska švapska dođe (svi riđokosi i zelenooki), pod šinama predački grobovi su pali, da bi pruga mogla kroz njive da prođe. (E to ti je već da pukneš od muke!) Oco moj je poveo ljude protiv Švabe, bum, bum, bum, bum, bez prestanka, top da tutnji stade (da ogluviš od te buke). Iz očiju munja sevnu, s dušmanom se bitka vodi, sekirčetom ili nožem, raspoluti, kolji, bodi. Krvavi se boj vodio, celi dan i sve do noći, trupla mrtvih posvuda su, da izbroji ko će moći! (Kuku meni, da se slediš!) Naposljetku baciše mi ocu u tamnicu, od svekrove ruke skonča na sandalovom kocu. (E, moj jadni oco!)

Tužbalica iz maćeće opere Smrt na sandalovom kocu

1.

Toga jutra mome svekru ni na kraj pameti nije moglo pasti da će za sedam dana stradati od moje ruke, i to ko neka matora kerina do poslednjeg daha predana svojoj dužnosti. A ni ja, vala, sanjala nisam da bi' ja, jedna obična popišulja, ostrim bodežom mogla rođenom svekru da presudim. Tek mi na pamet padalo nije da bi taj isti svekar, što se pre pola godine stvorio onako iznebuha, stvarno mogo da bude hladnokrvni dželat. Šetajući tamo-vamo po avliji, obučen u dugačku halju i mandarinsku kratku jaknu, s kapicom u obliku polutke lubenice s koje je visila crvena kićanka i budističkom brojanicom koju je prebiraio u ruci, pre je podsećao na nekog penzionisanog dvorskog ćatu, ili pak starog gospodina koji ima sijaset unučića. Pa opet, on nit je bio stari gospodin, a još manje penzionisani dvorski ćata, već glavni dželat suda pri Ministarstvu kazni u prestonici Peking, najbritkija sablja moćne dinastije Ćing*, maher u odsecanju glava, majstor svog zanata, u tančine upoznat sa svim mogućim načinima mučenja koje u amanet ostaviše ranije dinastije, a uz to još i sam vrlo domišljat tvorac novih metoda. U Ministarstvu je službovao četrdeset godina. Glava kojih je on poseko bilo je, štono je i sam govorio, više negoli lubenica što za godinu dana rodi u gaomijskom okrugu.

Te noći neka mi je muka pritisla dušu. Kako mi san nikako nije 'teo na oči, ja stadoh da se prevrćem po kangu**. Mog je ocu, Sun Binga, u tamnicu bacio okružni namesnik Ćijen Ding, taj bezdušnik bez muda. Otac je otac, kakav god da je, pa su me spopale crne misli zbog kojih nisam mogla oka da sklopim. I što

* Objašnjenja istorijskih likova, perioda, kao i legendarnih ličnosti data su na kraju knjige. (Prim. prev.)

** *kang*: krevet sazidan od cigala, ispod koga se ložilo, a koji je služio za spavanje, sedenje i obedovanje. (Prim. prev.)

mi duže san nije dolazio, to su me brige više morile, a što sam više brinula, to sam sve manje mogla da utonem u san. Čula sam kako kerovi za klanje grokću u toru, a podgojene svinje u oboru zavijaju. Groktanje svinja pretvorilo se u lavež, zavijanje kerova u svinjsko groktanje. Smrtni čas im se bliži, a oni i dalje izvode svoju predstavu. Ker koji grokće i dalje je ker, svinja koja zavija opet je svinja, oco s kojim nisi blizak opet ti je oco. Grok, grok, grok. Av, av, av. Da iz kože iskočiš od te nesnosne dreke. Znaju oni dobro da im se bliži kraj. Ko i mom ćalku. Promućurniji su ti oni i od ljudi, nanjušili su vonj krvi što se širio iz naše avlije, opazili buljuke svinjskih i psećih duša koje besciljno tumaraju pod mesečinom. Znaju da će se izjutra, čim se razdani, rastati sa životom. Njihova neprestana dreka bila je samrtna jadicovka. A ti, oco, kako li je tebi u tamnici? Je l' i ti grokćeš? Zavijaš? Il' možda, po starom, pevaš maćeću operu? Čula sam ja od mladih tamničara da u tamnicama onih što su na smrt osuđeni možeš šaku vaši da za'vatiš, samo ako ispružiš ruku, i da su tu stenice podgojene, kano zrna graška. E, moj tajko, moj tajko. A taman si se skrasio, mir si svoj našo, kad ne lezi vraže, iznebuha ti se na vrat sruči beda, pa ti, u tren oka, završi u apsu. Kukavni moj oco...

Al' kad nekog probodeš, nož krvav izlazi. Moj čovek Džao Sijaođija pravi je maher u klanju kerova i svinja. Po tome ga znaju svi u Severoistočnom Gaomiju. On ti je ko od brega odvaljen, polućelav, ćosav, preko dana sav zbenjen, a naveče još gora cepanica. Od kad sam nogom kročila u ovu avliju pa dosad, on mi je, već ko zna kol'ko puta, ispričao priču o tigrovim brcima koju mu je njegova mater pripovedala. Ne znam samo koji mu je mangup to utero u glavu, pa je, čim padne noć, od mene tražio te vijugave, zlatnožute tigrove brke, pomoću kojih bi, kad ih držiš u ustima, mogo čoveka u dušu da prozreš. Svako bogovetno veče, ćaknut kakav je bio, zapeo bi i lepio se za mene ko da je ispuvani riblji mehur. Sklupčo bi se na kangu, pa bi hrko i

škrguto zubima, mumlajući: „Vidi me, tajko, vidi, češem, češem jajca, mesim testo...“ Da izludiš! Ja bi' ga munula nogom, on bi se samo malo skupio, okreno na stranu, zamljacko ko da je nešto slatko proguto, a onda bi nastavio da mumla u snu, testerišući i škrgućući zubima. Ma batali. Takvog mazgova najbolje da pustiš da spava i gotova stvar!

Podigla sam se i sela. Naslonjena na ledeni zid, kroz prozor sam videla mesečinu koja se ko slap slivala u avliju. Kereće oči u toru svetlucale su kano zagasitozeleni lampioni. Jedan, dva, tri para... Treperile su, svuda naokolo. Usamljeni jesenji insekti tugaljivo su kričali. U navoštenim čizmama za kišu s drvenim donom noćni čuvar je klopapao ulicom popločanom sivim kamenom. „Klip-klap“, „ding-dong“, čegrtaljkom i gongom označio je treći dvočas*. Gluvo doba, svi uveliko spavaju, samo ja ne mogu. Ne spavaju ni svinje. Ni kerovi. Niti moj oco.

„Krc, krc“, čulo se kako pacov gricka drveni sanduk. Zafrljačih u tom pravcu patrljak od metlice i on pobeže. Utom se, iz svekrove sobe, začuše neki sitni zvuci. Opet kotrljanje pasulja po astalu. Tek posle sam doznala da taj matori baksuz u stvari nije zbrajo zrna pasulja, nego ljudske glave. Jedno zrno, jedna glava. Taj matori ugursuz se i u snu prisećao ljudskih glava koje je poseko, džukela matora... Videh kako diže svoj dželat-ski mač, kako njime cilja u potiljak moga oce, kako se ocina glava munjevito kotrlja sokakom, a buljuk dece trči za njom i šutira je. Da bi pobegla od dečjeg ćuškanja, ocina glava, hop, hop, skoči na basamake naše kapije i dokotrlja nam se u avliju. Glava moga ćalka kružila je po njoj, a iza nje je jurco ker pokušavajući da je ćapi. Al' nije ni ocina glava od juče. Nekol'ko puta

* Pre uvođenja zapadnog merenja vremena, u Kini je dan bio podeljen na dvanaest dvočasovnih perioda. Treći dvočas odgovarao je periodu od jedanaest časova naveče do jedan sat posle ponoći narednog dana. (Prim. prev.)

taman da je onaj ker do'vati, kad ti ona ispravi perčin na potiljku, pa zama'nu njime ko bičem i ošinu pseto pravo po oku. Ono se otkotrlja bolno cvileći. Kad se otresla kera koji je juri, glava mog tajka nastavi da se kotrlja po avliji. Ogroman punoglavac što pliva u vodi. Debeo i dugačak perčin, koji se vuko za njom, bio je punoglavčev rep...

Čegrtaljke i gongovi, koji su oglasili četvrti dvočas, prenuše me iz te noćne mòre. Oblio me je 'ladan znoj, a u grudima mi je tuklo, čini mi se, ne jedno no deset srdaca. Svekar je i dalje zbrajao svoja zrna, matora vucibatina. Sad mi je tek bilo jasno zašto on deluje tako opasno. S njega se širio neki ledeni zadah, koji si još iz daljine mogo da osetiš. I ta soba sa sunčane strane, posle šest meseci kol'ko on u njoj boravi, postade studena grobnica. Tol'ko jeziva da ni mačka nije smela unutra da 'vata pacove. Ja se nisam usuđivala da u nju nos promolim. Kako bi' ušla, tako bi me podišla jeza. Sijaođija je tamo išo svaki put kad ne bi imo šta da radi. Zalepio bi se za svog oca i moljako ga da mu pripoveda. Bio je dosadan ko neko trogodišnje čeljade. U doba najveće žege, zabio bi se u sobu svog čalka i danima iz nje ne bi izlazio. Ne bi čak ni spavo sa mnom, kanda je oca zamenio za ženu, a ženu za oca. Pa nek mi neko posle kaže da je Sijaođija blesav kad se dosetio da meso koje istog dana ne bi uspeo da proda okači o tavansku gredu u ocinoj sobi, kako mu se ne bi pokvarilo. E, a čik nek neko kaže da nije! Kad bi, ponekad, moj svekar i izašo u šetnju, čak bi se i besne džukele, što po sokacima kidišu na ljude, šćućurile udno zida i čudno bi zavijale. I tako su priče o njemu postajale sve fantastičnije. Pričalo se da bi i topola, kad bi je na ulici rukom dotako, zadrhtala sve šušteći lišćem. Ja se setih moga oce Sun Binga. E, moj oco, stvarno si ga ovaj put pretero. Ko An Lušan kad je obljubio konkubinu Jang, ko Čeng Jaodín kad je opljačko carevo blago. Dobro ti se nikako ne piše. Glava ti je u torbi. Setih se Čijen Dinga. Gospodar Čijen Ding, uspešan na carskim ispitima najvišeg nivoa, za

zasluge nagrađivani okružni namesnik, moj kum. Matori pre-predenjače, što si mi okreno leđa. Lepo narod veli, ako nećeš zarad monaha, oprosti mu zarad Bude, ako nećeš zbog same ribe, oprosti joj zarad reke u kojoj pliva. Ako ti ne znači ništa to što sam ti ove tri godine grejala postelju, seti se samo kol'ko si krčaga vruće pirinčane rakije kod mene popio za to vreme, kol'ko si samo činija masne keretina pojeo, kol'ko si me samo puta slušo kako besprekorno izvodim arije iz maćeće opere. Vruća rakija, masna keretina, ljubavnica što leži na kangu, dvorila sam ja tebe bolje neg' što cara služe. Gospodaru, založila sam svoje telo, slađe od najslađeg meda, glatko ko sudžouška svila, da bi se ti u njemu naslađivo. Kako si se samo nauživio pored mene! A što ti mome oci ne možeš makar jedared kroz prste da progledaš? Zar si moro da se sližeš s onim švapskim dušmanima, da uapsiš mog ćalka, da nam spališ selo? Da sam znala da si takav bezdušnik, rakiju bi' u klozet prosula, keretinu u svinjac bacila, operu bi' zidovima pevala, a telo pre keru dala da se njime poigra...

2.

Besomučno klepetanje označilo je dolazak zore. Pridigla sam se, sišla s kanga, navukla na sebe odeću, nasula vodu i umila se, stavila puder na lice i ruž na obraze, a kosu namazala mirisnim osmantusovim uljem. Iz lonca sam izvukla raskuvanu kereću nogu, dobro je obmotala lotosovim lišćem i strpala u korpu. S bambusnom korpom u ruci izašla sam napolje i zaputivši se u pravcu zalazećeg meseca sivim kamenim drumom krenula ka okružnom jamenu* u posetu oci. Od onog dana kad je strpan

* *Jamen*: sedište lokalne uprave u carskoj Kini. (Prim. prev.)

u tamnicu, svaki bogovetni dan mu idem u posetu, al' ga nije-dared nisam uspela videti. Čijen Dinže, džukelo jedna, onomad si znao da onog malog baksuza Čun Šenga šalješ po mene kad tri dana zaredom ne bi' došla da ti donesem keretinu, a sad se kriješ, nećeš da me vidiš. Još si ispred jamena i stražu postavio. Čak i ta pseta s musketama, lukovima i strelama u rukama, što su se onomad do zemlje klanjala kad bi me videla, praveći se da me ne znam kol'ko cene, pokondiriše se pa bi sad da me zaplaše. Još i ona čet'ri švapska vojnika, sa stranim puškama u rukama, stoje ispred okružnog jamena, dižu bajonete i mlataraju mi njima ispred grudi kad god me vide da s korpom prilazim. Kako mi vazda pokazuju zube, vidim da sa njima, vala, nema šale. E, Čijen Dinže, Čijen Dinže, prodana dušo, što si se slizo s dušmanima, da znaš da sam, ovako besna, spremna da se s carevim ukazom zaputim u prestoni grad i ispričam tamo šta se ovde zbiva. Da te tužim što moju keretinu jedeš, a novce ne daješ, što si silom udatu ženu zaposeo. E, Čijen Dinže, spremna sam da glavom u zid udarim, da ti strgnem tu tigrovsku masku i pokažem ko si zaista, bezdušna barabo.

Nije bilo druge nego da se, s korpom u ruci, udaljim od kapije okružnog jamena. Čula sam kako mi se te stražarske džukele iza leđa podrugljivo smeju. Mali Tigre, ti se, kanda, ne sećaš kako si zajedno s onim tvojim ocem prokletnikom preda mnom kleknuo da me moliš za uslugu, nezahvalniče nijedan? Da se ja za tebe nisam zauzela, kad bi ti, sirotinja što prodaje slame-ne cipele, mogo da upadneš na upražnjeno mesto musketara u okružnom jamenu, sa sigurnom zaradom i vojničkim sledovanjem koje dobijaš svakog meseca? A i ti, mlađani Šunci, kad bi ti, jedan bedni prosjak što se usred ciće zime grejo zgučen pored uličnog roštilja, da ti nije bilo mene da se zauzmem, posto stre-lac? Zarad tebe sam komandir-instruktoru Li Đinbaou i šefu žandarma Su Lantungu dozvolila da me u usta poljube i pomaze po zadnjici. A vi sad sa mnom terate šegu, cinično mi se kezite,

pokondirili ste se pa vam je ispod časti da me pogledate, kurvini sinovi. Nek sam i nisko pala, al' se o mene ovajđiti nećete, nek se i obeznanim od rakije, al' pare za nju dati neću, čekajte samo da dođem k sebi, pa ćete mi svi redom platiti.

Iza sebe ostavih prokleti okružni jamen i zaputih se nazad sivim kamenim drumom. Oco moj, ti matori razvratniče, još malo pa ćeš pedesetu u guzicu nabiti, i umesto da se posvetiš tvojoj operskoj družini, da ideš po ulicama i sokacima i glumiš careve, generale i lepotice, varaš one nesrećne mlade parove, puniš džepove, jedeš šta ti dopadne šaka, piješ vino i rakiju, a kad se najedeš i napiješ, da se družiš s onim tvojim pajtašima, da juriš žene, da sa njima spavaš, da živiš i uživaš, pa da te bog vidi, ali ne, ti si pošto-poto 'teo da se pokažeš, baljezgo si šta si stigo, pričo si i ono što ni drumski bandit reko ne bi, radio si stvari koje ni lopovu na pamet ne bi pale, pa si se zamerio žandarmima jamena, uvredio namesnika, nisi 'teo da priznaš da si pogrešio ni kad su te prebili ko pseto, nego si 'teo da se dokažeš da si od njih jači, iščupali su ti bradu ko ukrasno perje petlu, ko rep da su potkresali atu. Dobro je to što si, kad više nisi mogo da glumiš, otvorio čajdzinicu i živeo mirnim životom. Ko se nado da će ti žena, koju nisi znao da obuzdaš, pa je jurcala kud je stigla, na sebe tako nesreću navući. Pipali su je. Pa šta? Pipali, pa pipali. Al' ti nisi mogo preko tog da predeš, da budeš odan građanin, da shvatiš da će ti to biti od koristi jednoga dana, jer mirne duše može biti samo onaj koji zna da istrpi. Tebe su ponela lična osećanja, pa si motkom pretuko švapskog tehničara i na sebe navuko veliku nesreću. Švaba se i sam car plaši, a ti ih se ne plašiš. Beda nam se sručila na vrat, selo nam je krvlju zaliveno. Dvadeset i sedam života, uključujući moje bratića i sestricu, a i tvoju mlađanu ženicu. Al' ni tad se smirio nisi. Otišo si u jugozapadni Šandung, združio se s bokserskim ustanicima, po povratku si im oltar izgradio, pa si, da svi čuju i vide, stao na čelo pobune, poveo sa sobom 'iljadu ljudi

i konja, naoružanih kod kuće sklepanim oružjem, sa sabljama i kopljima u rukama, da idu da čupaju železničke šine, zapale baraku, ubijaju strance, junačio si se i na kraju doveo do toga da su nam rodno mesto spravili sa zemljom, da je običan svet nagrabusio, a ti, isprebijan na mrtvo ime, završio u tamnici... E, moj blesavi ćalko, ko da ti je svraka pamet popila, koji su te to vrazi spopali, da mi je znati. Da l' su te to lisice opsele, il' ti možda lasice pamet pomutile? Pa šta i ako su Švabe izgradnjom pruge pokvarile fengšui* Severoistočnog Gaomija i blokirale dotok vode? Pa nisu to samo našoj kući uradili! Zar si ti moro prvi da se digneš protiv? I eto ti sad. Kog će prvo da upućaju negoli ovna predvodnika, kog će prvo od lopova da apse nego li njihovog vođu? Lepo narod veli, „kad se kuva soja, svi se okupe da jedu, a kad kazan prsne, tebe samo ima da nagrđi“. Kodža si se u belaj uvalio ovog puta, oco moj. I carski se dvor uskomešo, velikim silama si se zamerio, čujem da je čak i guverner Šandunga, gospodar Juen Šikai, sinoć u okružni jamen stigo u palankinu što ga osmorica nose. I Fon Keteler, guverner Ćingdaoa, takođe je, na leđima gorostasne bedevije i s modroplavim mauzerom na leđima, uleteo pravo u okružni jamen. Sun Huci, strelac koji se tad našo na straži, taman je kreno da mu prepreči put, kad ga je strana prokletinja raspalila bičem. On je brže-bolje cimno glavu u stranu u nameri da se izmakne, al' mu je na mesnatom uvetu već ostala ko prst debela rasekotina. Oco moj, sve mi miriše na to da ćeš ovaj put teško živu glavu izvući. Vidim ja da će ta tvoja okrugla tintara na jamenskoj kapiji da završi, za nauk svima. Sve i da gospodar Ćijen Ding, mene radi, bude 'teo da te poštedi, gospodar Juen Šikai ti neće vala progledati kroz prste. A sve i da ti i on oprosti, guverner

* *Fengšui*: drevna kineska teorija i praksa usklađivanja neba, zemlje i čoveka, koja se posebno primenjivala u graditeljstvu. (Prim. prev.)

Ćingdaoa Fon Keteler neće. Pomiri se sa sudbinom, ćalko moj, nema ti druge!

Zaneta tako u te svoje misli, žurila sam popločanim kamenim drumom u pravcu jarkocrvenog sunca na istoku. Iz korpe bi se na mahove osetio miris prekuwane kereće noge. Kameni drum je bio preplavljen lokvama krvi. Kao kroz maglu, spazila sam ocinu glavu kako se njime kotrlja. Kotrlja ti se glava, tajko, a ti i dalje pevaš. Maćeća opera, to ti je opijum za žene. S početka i ne beše bogzna šta, samo jedna lokalna opera, sve dok od nje moj oco nije načinio pravu pravcatu umetnost. Ženama koje je on očarao tim svojim glasom promuklim ko prsnuta tendžera ne zna se broja. Tako je moja pokojna mater, zanesena njegovim glasom, raskošnim i hrapavim ko u ćurana, i rešila da se uda za njega. Moja ti je mater bila čuvena lepotica Severoistočnog Gao-mija, čak je i učeni Du slao da je prose, al' ga je ona odbila. Ali je zato bila čvrsto rešena da pođe za mog ćalka, jednog ubogog operskog glumca... U susret mi je, s kofama vode na naramku, išo dugogodišnji najamnik u kući učenoga Dua, gluvi Džou, presamićen u struku, istegnute crvene šije, sede razbarušene kose i lica koje se caklilo orošeno znojem. Ubrzano je i duboko diso dok je krupnim koracima žurno grabio napred, pa se voda prosipala i ko lanac bisernih kapljica klizila niz kofe. Iznenada, oco, u kofi gluvog Džoua spazih tvoju glavu. Voda u kofi sad postade zagasitocrvena krv. Osetih njen topli miris. Isti onaj koji se raširi kad moj čovek Džao Sijaođija raspori trbuhe svinja i kerova. Miris krvi i smrad pomešani u jedno. Gluvi Džou ni sanjati mogao nije da će za nedelju dana, kad bude otišo na gubilište gde je skončao moj ćalko, da tamo sluša maćeću operu, jedna švapska gnjida mauzerom da mu raznese trbuh, i da će mu creva ko jegulje iskliziti napolje. Kad smo se mimoišli, on je na jedvite jade podigo glavu i podrugljivo mi se iskezio. Kad se i ova gluva ćuskija usudila da mi se podsmeva, oco moj, čini mi se da ti ovog puta spasa nema. Kakav Ćijen Ding, ma i sam

car da dođe, teško da bi te od smrti spasiti moglo. Jes' da sam klonula duhom, al' da odustanem još neću, tajko. Zar ne kaže narod da „samo onaj koji proba može i da uspe“, da „čovjek do poslednjeg daha mora sve od sebe da dá“? Pretpostavljam da sada gospodar Ćijen Ding, zajedno s Juen Šikajem koji je stigo iz Đinana i Fon Ketelerom, iz Ćingdao, puši opijum u jamen-skom konaku. Ima da sačekam da se taj Juen i taj Keteler izgu-be, pa ću da uletim u jamen da mu odnesem keretine. Samo da se ja licem u lice nađem s njim, znam šta mi je činiti da on uradi sve što mu budem kazala. Onda on neće više biti gospo-dar Ćijen, nego jedan magarac kog ja vrtim oko malog prsta. Najviše se bojim, oco, da te ne strpaju u zatvorska kola i ne ote-razu u Peking. E tad nam se crno piše. Dok god se kazna bude izvršavala ovde, u našem okrugu, ima nade da ćemo nekako s njima da izađemo na kraj. Naći ćemo nekog prosjaka da bude žrtveno jagnje, podmetnućemo ga umesto tebe. Kad se setim, oco, kakav si bezdušnik bio prema mojoj materi, pitam se što li se ovoľ'ko trudim da te izbavim. Što pre crkneš, to bolje, manje će žena od tebe da strada. Al', na kraju krajeva, ti si ipak moj otac. Ko da bi zemlje bilo bez neba, ko da bi pileta bez jajeta bilo, ko što za muziku osećanje treba, za svoj život ja tebi treba da zahvalim. Kad se pocepa, kaput da zameniš možeš, al' otac je jedan, njega nikako ne možeš. Stigoh do Hrama boginje plo-dnosti. Poslednja nada, ropac očajnika. Ući ću da boginju zamo-lim da se prikaže, da okrene točak tvoje sreće, da te u posled-njem času izvuče iz kandži smrti.

Unutrašnjost hrama bila je crna ko katran. Na oči mi se navuče neka magla, da ništa videla nisam. Tup, tup, tup, začulo se kako je nekoliko krupnih šišmiša udarilo u tavanaške grede. Možda to i nisu bili šišmiši, nego laste. Da. Pre će biti da su laste. Oči mi se, malo-pomalo, navikoše na pomrčinu hrama. Videh tad desetak prosjaka, koji su, kud koji, ležali oko bogi-njinog kipa. U glavu mi udari vonj mokraće, smrad prdeža i

satrule hrane, da mi se od toga stomak prevrno. Grdna te je muka snašla, stara moja, kad ti, uzvišena boginja plodnosti, s ovakvim dripcima živiš! Kano zmije u proleće, oni su teglili svoja ukručena tela po zemlji, a onda jedan za drugim, onako mlitavi, počеше da se dižu. Njihov vođa, prosedi Džu Ba, s crvenim kesama ispod očiju, namigivo mi je i mrštio se, pa onda u mom pravcu pljunu i grmnu:

„Koji nas je maler snašo, golem maler! Čim otvorih oči, spazih zečicu!“

Za njim i ostale lopovske gnjide počеше da pljuju ka meni i ponavljaju:

„Koji nas je maler snašo, golem maler! Čim otvorismo oči, spazismo zečicu!“

Jedan dlakavi crvenoguzi majmun brzinom munje nađe se na mom ramenu. Isprepado me je na mrtvo ime. Nisam ni došla sebi, kad taj divljak zaroni svoje kandže u moju korpu i ote mi kereći batak. A onda se opet za tren oka vrati na stalak za tamjan, pa se opet, u tren oka, nađe na boginjinom ramenu. Dok je tako skako, zveketo je gvozdanim lancem oko vrata, a rep, ko metla, podiže oblak prašine, pa mene zagolica nos. „A-pčíha“. Prokleti smrdljivi majmun, zver ljudskog lika. Čučo je na boginjinom ramenu i kezeći se glocko kereći batak. Pipko je na šapama gde je stigo, pa je boginji umastio lice. Al' ona se nije ni žalila, ni ljutila, nego je i dalje imala blag, milostiv izraz i krotak pogled. Kad ni s jednim majmunom na kraj ne može da izađe, kako li će tek spasti život mome oci?

E oco moj, neustrašiv si kano lasica što je zaskočila kamilu, pa je još i onu najkrupniju izabrala. Nevolja koju si izazvo i nebo i zemlju je potresla, da je i Stari Buda, carica Cisi, čula za tebe. Čak je i švapski kralj Vilhelm upoznat s tvojim delima. A nisi za džabe živeo, kad si ti, jedan običan čovek, smrdljivi glumac što po ulicama i sokacima za šaku pirinča zarađuje, uspeo da napraviš tako veliki darmar. Štono reče pesma, „milije mi da uz

pompu proživim tri dana, neg' kukavički i 'iljadu leta. "Oco, ceo si svoj život proveo pevajući operu, glumeći u tuđim pričama, a ovaj si se put namerio da baš ti u njoj budeš glavni junak, pa si tako tu predstavu izvodio i izvodio sve dok nisi dovde stigo.

Prosjaci su me okružili sa svih strana. Neki su ka meni pružali ruke pune plikova, drugi su otkrivali čirave trbuhe. Kružili su oko mene, glasno se rugali, čudnovatim glasovima piskali i bučili, pesme pevali, čantrali, zavijali ko kurjaci, njakali ko magarci, opšta graja i galama, ko raščerupano perje, ispuni-la je hram.

„Kereća lepotice, milost nam udeli, bakrenjak il' dva što daš nam vratu' će se tebi ko dukati celi... ako ne daš, nema veze, iskat' dalje neću 'teti, nek se tebi i tvojima po zasluži vašoj vrati...”

U toj dreci i vrisci neki od ovih kerova počese da me štipa-ju za butine, 'vataju za zadnjicu, pipkaju mi grudi... iskoristiše tu gungulu da se na moj račun naslade. 'Tela sam da se doče-pam izlaza i klisnem, al' su mi oni čvrsto stegli ruke i stisnu-li me oko struka. Bacih se ka Džu Bau. Džu Ba, Džu Ba, nećeš mi se danas tako lako izvući. On je podigo tanak štap od bam-busa kog je držo pored sebe, pa me je njime nežno bocno po kolenu, ono zakleca i ja se nađoh na podu. Prezrivo se osme-hujući, Džu Ba reče:

„Gre'ota je da se ne omrsiš kad ti podgojena svinja sama na prag dođe! Dečice moja, kad gospodar Čijen može da se gosti krtinom, što vi ne biste mogli malo da oglockate kosti!”

Prosjaci se, istog trena, bez razmišljanja baciše na mene, oboriše me na zemlju i u dva-tri poteza skinuše mi pantalone. U tom kritičnom momentu ja rekoh: „Džu Ba, ološu nijedan, 'de će ti duša kad čoveka pljačkaš dok mu kuća gori? Znaš li ti da je mog ocu Čijen Ding u tamnicu strpo i da ga čeka odse-canje glave? Kolutajući podnadulim očima, Džu Ba me zapita:

„Ko je tvoj oco?”

„Džu Ba“, rekoh, „nemoj da se praviš blesav! Cela Kina zna ko je moj oco, samo ti ne znaš. Sun Bing, iz Severoistočnog Gaomija, on je moj oco! Sun Bing što peva mačecu operu, Sun Bing što je iščupo šine s pruge, Sun Bing što je narod poveo protiv švapskih svinja, to je moj oco! Džu Ba se okrete i ustade, pa spojivši pesnice ispred grudi stade da veze:

„Poštovana snašo moja, oprosti mi što se iz neznanja ogrešismo! Znamo samo da ti je Čijen Ding kum, al' da ti je Sun Bing otac, e to nismo znali. Čijen Ding je jedna obična vucibatina, al' je zato tvoj oco prava junačina! Tvoj je oco čestit čovek, mi mu se od sveg srca divimo što je smeo da se s dušmanima uistinski u'vati ukoštac. Molim te da se ne libiš da nam kažeš ako ti ikada budemo zatrebali za nešto. Dečice, svi na kolena i u duboki naklon u znak izvinjenja poštovanoj snaši!“

Svi ko jedan, prosjaci padoše na kolena i počеше da se klanjaju udarajući zaista glavama o pod. Tup, tup. Skroz su ispranjavili čela. A onda uglas povikaše:

„Da vas sreća prati! Da vas sreća prati, poštovana snašo!“

Čak je i onaj majmun što je čučo na boginjinom ramenu bacio kereći batak, pa je onako umazan skočio dole i imitirajući ljude počeo da se klanja s rukama prekrštenim preko grudi. Da crkneš od smeha kol'ko je smešno izgledo.

„Dečice moja, da ste sutra u'vatili par pozamašnih kerova i odneli ih našoj poštovanoj snaši!“, reko je Džu Ba.

„Nema potrebe, nema potrebe“, ja brže-bolje odvratih.

„Ma mani se sad tog ustezanja, ova moja deca brže uvate kera neg' buvu iz gaća.“

Prosjaci su stali da se kikoću. Nekima su se videli požutele prednji zubi, neki su razjapili krezuba usta, a meni se odjednom učiniše ljupkim. Živeli su oni i uživali. Jarkocrveni, topli sunčevi zraci napokon se uvukoše kroz vrata hrama i osvetliše njihova nasmejana lica. Mene nešto steže u grlu i oči mi se istog trenu napuniše suzama. Džu Ba nastavi:

„Je l' biste 'teli da provalimo u tamnicu, poštovana snašo?“

„Ne, ne, nikako.“ odgovorila sam, „Slučaj moga oce nije običan slučaj. Ispred okružnog jamena ne stoje samo ovdašnji čuvari, Fon Keteler je poslao i grupu švapskih džukela da čuvaju stražu.“

„Hou Sijaoći, otidi da prošetaš, i odma' javi ako nešto doznaš“, naredio je Džu Ba.

„Razumem!“ odvrati Hou Sijaoći. Uzeo je bakarni gong koji je stajao ispred boginjinog kipa, naprtio vreću na leđa i zviznuvši doviknuo: „Sinko moj, polazi!“ Fijuuu, i majmun doskoči na njegovo rame. I tako Hou Sijaoći ode noseći majmuna, udarajući u gong i pevajući. Ja podigoh glavu. Glineni kip boginje zablista izandalim sjajem. Lice, srebrnasto poput meseca, ovlaži nekoliko kapljica znoja. – To se boginja prikazala! Boginja se prikazala! Boginjo, molim te, blagoslovi i zaštititi moga tajka!

3.

Vratila sam se kući srca ispunjenog nadom. Sijaodija je već bio usto, pa je u dvorištu oštrio noževe. Nasmejo mi se prijateljski i prisno. I ja sam se njemu nasmejala prijateljski i prisno. Prstom je opipavo oštricu, a onda, verovatno zaključivši da još nije dovoljno oštra, spusti glavu i nastavi da oštri. Šljis, šljis. Na sebi je imao samo usku majicu, koja mu je otkrivala snažno telo s mišićima nalik češnjevima belog luka i crnim maljama obrasle grudi. Kako sam ušla u središnju sobu, tako sam spazila svekra kako sedi na onoj velikoj stolici od sandalovine ukrašenoj zlatnim zmajevima, koju je doneo iz prestonice, i sklopljenih očiju se odmara. U rukama je prebiri brojanice od sandalovog drveta i mrmljo nešto sebi u bradu. Il' je deklamovo klasike, il' je nekoga psovo. Središnja soba bila je većim delom u tmini.